

Olje- og energidepartementet

Handlingsplan

Regjeringens handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet

Innhold

Forord	4
1 Innledning	7
2 En raskere konsesjonsprosess	8
2.1 Økte ressurser til konsesjonsmyndighetene	8
2.2 Hurtigspor for enkle og godt forberedte saker	10
2.3 Øke kvaliteten på konsesjonssøknadene – videreutvikle og oppdatere veiledere for konsesjonsprosessen	11
2.4 Øke grensen for meldeplikt for 132 kV-kraftledninger	12
2.5 Justeringer i prosessen for detaljplan	13
2.6 Vurdering av å unnta mindre anlegg fra konsesjonsbehandling	13
2.7 KVV-ordningen forbedres og evalueres	13
2.8 Områdeplaner kan gi en mer effektiv nettutvikling	14
2.9 Tidligere utredning og konsesjonssøknad av nett kan gi en mer effektiv nettutvikling	15
3 Tilknytning av store nettkunder og forvaltning av nettkapasitet	18
3.1 Vanlig forbruk bør få tilknytning uavhengig av tilknytningskøene	18
3.2 Prioritering av tilknytningsforespørsler	19
3.3 Nettselskapene må følge opp tilknytningskøene	21
3.4 Aktiv forvaltning av kapasitet	22
3.5 Transparente vurderinger for en effektiv utnyttelse av nettet	23
4 Nettselskapenes oppfølging av Strømnettutvalgets anbefalinger	26

Forord

Strømnettet legger grunnlaget for det Norge vi kjenner. Det fine med kraftledningene er at det bor folk i den ene enden, og det bor folk i den andre enden – og begge steder har de noe å leve av og for. Strømnettet binder oss sammen og er en nøkkel for at vi skal kunne utnytte oss av de mange mulighetene vi har rundt omkring i landet vårt.

Vi skal trygge eksisterende arbeidsplasser og skape nye. Vi skal kutte utslipp og etablere grønne industrieventyr som vi, og kommende generasjoner, kan leve av. Vi skal sørge for like muligheter over hele landet.

Til det trenger vi strøm, og for å få tilgang på strømmen trenger vi nett.

I dag er det for mange industriaktører som ønsker å være med på utviklingen av Norge, men som ikke får tilgang på kraft i tide.

Denne handlingsplanen for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet er et viktig skritt for å løse opp i dette. Tiltakene i planen vil bidra til raskere konsesjonsbehandling av saker hos energimyndighetene, mer effektiv tilknytning til strømnettet og bedre utnyttelse av dagens nettkapasitet.

Det offentlig oppnevnte Strømnettutvalget har sett på og foreslått tiltak for å få ned tiden det tar å gjennomføre nettførsterkninger, og å få tilknytning til nettet. Jeg mottok rapporten fra utvalget i juni i 2022, og allerede høsten 2022 fulgte regjeringen opp flere av utvalgets anbefalinger. Vi ba Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) videreutvikle et hurtigspor for behandling av søknader for enkle nettiltak og styrke arbeidet med veiledere for gode konsesjonssøknader. Ikke mindre er gjennomføringen av en historisk styrking av energimyndighetene – både ved å ansette flere og bidra til økt digitalisering av nettplanleggingen og konsesjonsbehandlingen. Nå fortsetter regjeringen arbeidet.

I regjeringens handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet forenkler vi konsesjonsprosessen og oppfordrer nettselskapene til å søke om nettførsterking i forkant av behovet når det er hensiktsmessig. Vi varsler flere grep som vil sikre at den nettkapasiteten vi allerede har kan utnyttes mer effektivt og til gode for samfunnet.

Private husholdninger, nødvendige samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur skal slippe å stå i kø for nettilgang som følge av manglende kapasitet i regional- og transmisijsnettet. Folk skal alltid være trygge på at de vil få den strømmen de har behov for til husholdningens forbruk. I tillegg har vi sett et behov for å utarbeide tydeligere føringer for hvordan nettselskapene prioriterer tildeling av kapasitet til øvrige kunder. De lange tilknytningsskøene av aktører som ønsker nettkapasitet har vokst de siste årene, og vi må tenke nytt om hvordan vi håndterer nettsituasjonen framover. Løsningen på lang sikt vil være å bygge mer nett og produksjon, bruke energi mer effektivt og utnytte nettet vi allerede har enda bedre. Men dette tar tid, og vi vil derfor introdusere nye kriterier for tildeling av nettkapasitet der det er kø.

Regjeringen mener nettselskapene skal prioritere prosjekter med stor grad av gjennomføringsevne. Dette gir en fordel til de som er framme i skoa og har realistiske prosjekter som kan skape verdier for Norge. Dette gir også en fordel til eksisterende industri for å trygge arbeidsplasser og styrke en nødvendig, grønn omstilling. De nye kriteriene sikrer også at nettselskapene prioriterer prosjekter som har fått tilgang på areal regulert for formålet sitt. Slik får lokalpolitikerne styrket innflytelse over næringsutvikling i egen kommune.

Til slutt vil jeg understreke at jobben med å sikre raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet ikke slutter med denne handlingsplanen. Det er heller ikke et arbeid energimyndighetene eller nettselskapene kan gjøre alene. Vi er avhengige av enda bedre samhandling med hverandre og med de som ønsker å tilknytte seg nettet. Jeg er derfor svært glad for at vi har en proaktiv nettbransje i dette landet som sammen med energimyndighetene er i stadig utvikling. Selv om oppdraget vårt er krevende, så er det også veldig enkelt: Raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av strømmettet som skal sikre arbeidsplasser, skape flere industrietableringer, gi lavere utslipp og en fortsatt trygg strømforsyning i hele Norge. Skal vi lykkes er samarbeid selve nøkkelen. Jeg er svært optimistisk for veien videre.

Terje Aasland
Olje- og energiminister

1 Innledning

Tilgang på rikelig med ren og rimelig kraft har i årtier vært den norske industriens fremste konkurransefortrinn. Regjeringen vil at dette fortsatt skal være et fortrinn i Norge og bidra til å bygge opp nye grønne næringer, elektrifisere samfunnet og oppnå Norges klimamål.

Betydelige utvidelser av strømmettet vil være avgjørende for fremtidens kraftsystem, samtidig som vi må øke utnyttelsen av det eksisterende strømmettet. Kapasiteten i store deler av nettet er enten beslaglagt eller reservert, og det tar tid å bygge nye nettanlegg. Derfor vil regjeringen arbeide for å forsterke kapasiteten i strømmettet i hele landet og korte ned konsesjonsbehandlingstiden for nettanlegg.

Strømnettutvalget leverte sin utredning, *Nett i tide*, til Olje- og energidepartementet 14. juni 2022.¹ Utvalget anbefaler en rekke tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg og forbedre systemet med tilknytningsplikt, samtidig som prinsippet om samfunnsøkonomisk rasjonell utvikling av strømmettet opprettholdes. Det har vært avholdt en bred offentlig høring av utredningen, og departementet har fått mange høringsinnspill.

Departementet er godt i gang med å følge opp tiltak foreslått av utvalget:

- Olje- og energidepartementet sendte i september 2022 en bestilling til NVE hvor direktoratet bes om å
 - kontinuerlig vurdere om det er mulig å forenkle saksbehandlingen av nettsaker ytterligere, herunder at et hurtigspor for konsesjonsbehandling av små og/eller enkle saker videreutvikles
 - fortsette arbeidet med å lage felles fremdriftsplaner med nettselskapene for behandlingen av de enkelte konsesjonssakene for å sikre en bedre koordinering og ressursstyring for NVE og søkerne
 - oppdatere veileder for utforming av søknader om konsesjon for kraftledninger og transformatorstasjoner, slik at nettselskapenes arbeid med å involvere berørte parter og berørte kommuner tidligere enn i dag kan forbedres
 - utarbeide en sektorveileder for samfunnsøkonomisk analyse av nettanlegg og videreutvikle arbeidet med digitalisering av kraftsystemutredningene (KSU), herunder arbeidet med PlanNett, for å bidra til bedre samhandling i nettplanleggingen og legge til rette for en raskere nettutbygging.
- Energimyndighetene er styrket i statsbudsjettet for 2023, der
 - saksbehandlingskapasiteten i NVE er styrket med 30 mill. kroner
 - NVEs arbeid med digitalisering av konsesjonsprosessene og kraftsystemutredninger som brukes til planlegging av strømmettet er styrket med 30 mill. kroner
 - saksbehandlingskapasiteten i Olje- og energidepartementet også er styrket.

¹ NOU 2022: 6 Nett i tide – om utvikling av strømmettet

2 En raskere konsesjonsprosess

Over hele landet står det kunder i kø for å få tilknytning til nettet. Siden 2018–2019 har det vært en stor økning i etterspørsel etter nett, og det forventes vedvarende økt etterspørsel framover. Dette skjer blant annet som følge av omstilling til lavutslippssamfunnet, økt elektrifisering og etableringer av ny kraftkrevende industri. Etterspørselsøkningen har kommet svært raskt. Samtidig tar det i dag for lang tid å utvikle, konsesjonsbehandle og bygge nettanlegg, og det tar ofte lengre tid enn det tar å etablere nytt forbruk.

NVE har ikke hatt tilstrekkelige ressurser og støttesystemer til å håndtere den økte saksmengden. Dette har ført til at NVE har kø for å ta konsesjonssaker til behandling. Normal ventetid hos NVE per april 2023 er 7-10 måneder. Olje- og energidepartementet vil derfor sette i gang tiltak som kan iverksettes raskt. Dette kapittelet omhandler tiltak for å få ned tiden det tar å konsesjonsbehandle nettsøknadene.

Boks 2.1 Konsesjonsprosessen etter energiloven

Etter energiloven kan elektriske anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi med spenning over 1000 volt vekselstrøm eller 1500 volt likestrøm, ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon. Lovverk og andre rammer for konsesjonsbehandlingen stiller krav til både hvilke løsninger som kan gis konsesjon og til hvordan prosessen skal foregå, med involvering, frister med mer. Energiloven krever at tiltak skal være samfunnsmessig rasjonelle, det vil si at samlede fordeler må være større enn samlede ulemper, basert på en vurdering av både prissatte og ikke-prissatte virkninger. Nettutbygging er kostbart og kan ha store virkninger for blant annet natur, landskap og miljø. Det gjøres derfor omfattende vurderinger i konsesjonsbehandlingen for å unngå store unødvendige kostnader og naturinngrep, og for å sikre gode system- og anleggsløsninger.

Den totale tiden det tar å få nytt nett på plass, omfatter i tillegg til selve konsesjonsbehandlingen tiden nettselskapene bruker til å utrede, prosjektere og bygge nettet.

2.1 Økte ressurser til konsesjonsmyndighetene

NVE har per april 2023 om lag 100 nettsaker i kø som venter på å bli tatt til behandling. Noen av disse sakene har mangler eller for dårlig kvalitet, og kan ikke behandles før NVE får ny informasjon. Av de sakene som er klare til å tas til behandling, er det søknader av ulikt omfang og type, fra nettselskaper, kraftprodusenter og forbrukerkunder. NVE har tett dialog med nettselskaper for å være forberedt på saker som vil komme framover. Det signaliseres en fortsatt økning av saker i årene framover.

Et effektivt tiltak for å få ned tiden det tar å behandle konsesjonssøknadene og redusere køen av saker, er økte ressurser til konsesjonsmyndighetene. Regjeringen har foreslått og fått gjennomført en historisk styrking av energimyndighetene i statsbudsjettet for 2023. For å redusere køen av konsesjonssøknader og legge til rette for en effektiv behandling av nye saker, er blant annet saksbehandlingskapasiteten i NVE styrket med 30 mill. kroner. Dette kommer på toppen av styrkingen av saksbehandlingskapasiteten i NVE i statsbudsjettet for 2022, som var på 15 mill. kroner. Også kapasiteten i Olje- og energidepartementet er styrket for å møte de økte oppgavene med konsesjonsbehandling.

NVE er som følge av de økte bevilgningene styrket med flere årsverk. Det har gjort at NVE har tatt flere søknader om nye nettanlegg til behandling. I 2021 ga NVE 213 anleggskonsesjoner hvorav 154 var rene nettanlegg, mens 59 var til nettilknytning av kraftproduksjon. I 2022 ble det i alt gitt 232 anleggskonsesjoner, hvorav 193 var anleggskonsesjoner til rene nettanlegg og 39 til nettilknytning av kraftproduksjon. I tillegg oversendte NVE tre innstillinger til Olje- og energidepartementet.

Økte ressurser til digitalisering

I statsbudsjettet for 2022 fikk NVE 8 mill. kroner for å videreutvikle en prototype av et digitalt system for kraftsystemutredninger (KSU). Se boks 2.2. Dette vil danne grunnlag for ytterligere digitaliseringstiltak. Videre er det i statsbudsjettet for 2023 bevilget 30 mill. kroner for styrking av NVEs arbeid med digitalisering av konsesjonsprosessene og kraftsystemutredningene som skal brukes til å planlegge strømmettet.

I 2022 publiserte NVE en første versjon av en digital KSU som heter PlanNett². Løsningen ble gjort tilgjengelig for offentligheten i august 2022, og selv om tjenesten ikke er obligatorisk, er den tatt i bruk av en stor andel av nettselskaper som har regional- eller transmisionsnett. NVE har som ambisjon å utvide PlanNett fremover i tett samarbeid med nettselskaper og sentrale interessenter og forbedre datakvalitet på tvers av planprosesser.

NVE har som mål å etablere en digital løsning for å effektivisere NVEs saksbehandling av nettkonsesjonssøknader. Prosjektet skal også legge til rette for effektive prosesser for aktørene som søker konsesjon. Så langt er det gjort en kartlegging av interne og eksterne prosesser, og skissert en fremtidig løsning. Første trinn vil lanseres mot slutten av 2023. Dette vil innebære å lage en enkel portal med innlogging og skjema for innsending av konsesjonssøknader. Denne informasjonen skal tilrettelegge for enklere og raskere saksbehandling og bedre kommunikasjon med tiltakshaver. Den vil også gi bedre verktøy for kvalitetssikring av underlag for søknaden, ressursstyring og mulighet for rapportering på framdrift på den samlede konsesjonsporteføljen.

Olje- og energidepartementet mener dette arbeidet på sikt vil bidra til å få ned tiden det tar å utvikle nettanlegg.

² <https://plannett.nve.no/>

2.2 Hurtigspor for enkle og godt forberedte saker

NVE har videreutviklet og tydeliggjort hurtigsporet for konsesjonsbehandling av nettanlegg. Hurtigsporet innebærer at søknader vil tas til behandling raskt og at behandlingen vil få høy prioritet. Formålet er at hurtigsporet skal sikre rask konsesjonsbehandling av de sakene som er godt forberedt og som har små virkninger for allmenne og private interesser.

For at søknader skal bli behandlet etter hurtigspor må følgende krav, etter NVEs vurdering, være oppfylt:

- Søkeren har hatt en prosess med kommune, fylkeskommune, statsforvalter og andre relevante myndigheter, uten at det er kommet inn vesentlige innvendinger mot planene. Mottatte uttalelser skal vedlegges søknaden.
- Søkeren har hatt prosess med berørte grunneiere og rettighetshavere og andre private interesser berørt av tiltaket (naboer, gjenboere m.m.), uten at det er kommet inn vesentlige innvendinger mot planene. Mottatte uttalelser skal vedlegges søknaden.
- Virkninger er små og avklart, slik at det ikke er nødvendig for NVE å ha egen offentlig høring.
- Det er inngått avtaler med alle berørte grunneiere og rettighetshavere, slik at det ikke er nødvendig å søke om ekspropriasjon.
- Kapasitet i nettet og løsningsvalg er avklart med tilgrensende netteier(e). Dokumentasjon skal vedlegges.
- Konsesjonssøknaden må ha god kvalitet. Det vil si at søknaden inneholder nok informasjon til at NVE kan fatte vedtak, herunder at det er gjort tilstrekkelige konsekvensutredninger for alle relevante tema.

I de tilfeller at tiltaket er av et omfang som krever detaljplan (tidligere kjent som MTA-plan), og detaljplanen er sendt inn samtidig med konsesjonssøknad, kan disse behandles parallelt. Se kapittel 2.5.

For søknader om nettilknytning av produksjon, hvor også produksjonsanlegget vil kreve konsesjon, vil disse søknadene bli behandlet samtidig.

Olje- og energidepartementet mener at dette tiltaket vil gi insentiver for bedre forarbeid og søknader. Belønningen for å ha gjort et bedre forarbeid, vil være en rask og effektiv behandling av søknaden. Dette vil også avlaste NVE siden disse søknadene kan anses som komplette og ikke vil trenge ytterligere tilleggsinformasjon eller veiledning fra konsesjonsmyndigheten.

For at hurtigsporet ikke skal gå ut over kapasiteten til viktige, krevende saker, må NVE fortsatt gjøre en vurdering av ressursbruk der prioritering av andre hensyn også ivaretas.

2.3 Øke kvaliteten på konsesjonssøknadene – videreutvikle og oppdatere veiledere for konsesjonsprosessen

God kvalitet på konsesjonssøknadene er en forutsetning for at konsesjonsmyndighetene skal kunne behandle dem effektivt. NVE opplever at det er store forskjeller i kvaliteten på konsesjonssøknader for nettanlegg. Nettselskapene har normalt lang erfaring med å utvikle nettprosjekter, inkludert å utrede konsekvenser, utarbeide konsesjonssøknader og håndtere prosessene. Blant søkere som ikke er nettselskap, varierer det mer hvor mye erfaring de har. De som søker konsesjon, både nettselskapene og andre, kan likevel med fordel bli enda bedre på å involvere berørte interesser tidligere. Dette omfatter blant annet tidlig varsling av berørte grunneiere, grundig forarbeid og planlegging for å unngå endringer på et senere tidspunkt og å sørge for god kvalitet på utredninger. Videre bør søkerne i større utstrekning etterstrebe å inngå minnelige avtaler med grunneiere i saker med få berørte. Søkere som ikke har kompetanse på nettanlegg, bør bli bedre på å oppfylle kravene til en konsesjonssøknad og til utredningene. Dette fordrer at de tilegner seg kompetanse på nettanlegg, prosess og utredninger, eller at de innhenter slik kompetanse fra konsulenter.

God veiledning av de som søker konsesjon er en viktig oppgave for NVE. Med bakgrunn i dette ga Olje- og energidepartementet høsten 2022 NVE i oppdrag å oppdatere veileder for utforming av søknader om konsesjon for nettanlegg og andre relevante veiledere. NVE har våren 2023 oppdatert veileder for konsesjonssøknad for nettanlegg, veileder for utforming av melding om nettanlegg og veileder for detaljplan for nettanlegg. NVE har i mars 2023 også gjennomført veiledningsseminarer for nettselskaper og andre som søker konsesjon for nettanlegg, hvor det var påmeldt over 200 deltakere.

NVE konsesjonsbehandler ulike typer nettanlegg som skal oppfylle ulike funksjoner. Spesialveiledere kan i større grad enn den generelle søknadsveilederen angi hvilke temaer som er særlig aktuelle for konkrete anlegg eller kundegrupper. Et eksempel på dette er en egen spesialveileder for søknad om elektrifisering av oppdrettsanlegg. NVE vil utvikle flere spesialveiledere tilpasset ulike søknadstyper, med mål om å heve kvaliteten på disse søknadene.

NVE har også fått i oppdrag å utarbeide en sektorveileder for samfunnsøkonomisk analyse av nettanlegg. Nettanlegg er kostbare og kan gi betydelige virkninger for miljø og allmenne interesser. Hensikten med å utarbeide en slik veileder er å heve kvaliteten på de samfunnsøkonomiske analysene av nettanlegg som inngår i konsesjonssøknadene, gi økt etterprøvnbarhet og transparens, og å utarbeide felles metodikk i bransjen. Bedre kvalitet på analysene vil bidra til at de prosjektene med positiv samfunnsøkonomisk virkning gjennomføres, og kan bidra til å redusere tiden som brukes på veiledning og konsesjonsbehandling. Sektorveileder for samfunnsøkonomisk analyse av nettanlegg er planlagt publisert innen utgangen av 2023.

NVE har startet en praksis med å lage felles fremdriftsplaner for behandling av større konsesjonssaker. Planene opprettes i et oppstartsmøte når saken tas til behandling og holdes oppdatert i løpet av prosessen. Endringer i planene skal være omforente mellom NVE og søker.

2.4 Øke grensen for meldeplikt for 132 kV-kraftledninger

Alle konsesjonspliktige nettanlegg er konsekvensutredningspliktig. Formålet med en konsekvensutredning er å identifisere og beskrive virkningene av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn. Dette skal bidra til å sikre at virkningene hensyntas i planleggingen av tiltaket, og når det tas stilling til om tiltaket skal gjennomføres.

For nye kraftledninger med spenning 132 kV eller høyere, og en lengde på mer enn 15 km, inngår det i tillegg som et første trinn i konsesjonsprosessen at tiltaket skal meldes til NVE. Dette innebærer å utarbeide en melding med forslag til utredningsprogram. Denne beskriver blant annet tiltaket, forhold som skal utredes, alternative nettløsninger/traseer og prosessen videre. Meldingen med utredningsprogram sendes på høring, før NVE på bakgrunn av forslaget og innkomne høringsuttalelser, fastsetter utredningsprogrammet. Deretter kan tiltaket konsekvensutredes og konsesjonssøkes.

Formålene med meldingsprosessen er for det første å sørge for tidlig og god involvering av kommuner, berørte myndigheter og private slik at det blir lagt til rette for et omforent beslutningsgrunnlag. For det andre vil man få frem aktuelle problemstillinger tidlig og dermed ha mulighet til å lage en effektiv prosess. For det tredje er utredningsprogrammet et viktig verktøy for å sikre god kvalitet i konsekvensutredningene og at alle temaer blir dekket i utredningen.

Regjeringen vil nå endre reglene i forskrift om konsekvensutredninger (KU-forskriften) slik at grensen for når nettselskapet må melde ledninger på 132 kV, heves fra 15 km til 50 km. Samtidig skal nettselskapene få velge om de vil melde denne typen ledninger. Nettselskapene får dermed en rett, men ikke plikt til å melde kraftledninger på 132 kV som er mellom 15 og 50 km lange. Nettselskapene må da selv vurdere hvor konfliktfylt eller krevende en kraftledning i denne størrelseskategorien vil være, og eventuelt melde prosjektet. Planlegger nettselskapene kraftledninger på 132 kV mellom 15 og 50 km som kan gjennomføres uten for mange alternative traseer eller allmenne hensyn som vil komme i konflikt med ledningen, kan de la være å melde tiltaket. I forskriftsarbeidet vil det bli gitt føringer for når nettselskapene bør bruke sin rett til å melde slike prosjekter.

Uavhengig av om et tiltak meldes, må konsesjonspliktige nettanlegg konsekvensutredes. I saker hvor nettselskapene velger å ikke melde, må nettselskapene derfor konsekvensutrede tiltaket uten å ha hatt en formell høring av meldingen eller fått fastsatt et utredningsprogram fra NVE først. Dette vil kreve at nettselskapene foretar en mer inngående dialog med berørte parter i en tidlig fase av prosjektet, inkludert grunneiere og kommunale og regionale myndigheter. Ved å øke kilometersgrensen for ledninger på 132 kV, flyttes derfor ansvaret for å forankre konsekvensutredningene fra NVE til nettselskapene. NVE vil derfor få færre meldinger til behandling, men vil få sakene rett til konsesjonsbehandling. Slik vil NVE bli avlastet fra å behandle meldinger i noen flere saker enn i dag.

2.5 Justeringer i prosessen for detaljplan

I konsesjonene til nettanlegg stilles det ofte vilkår om at konsesjonæren må utarbeide en detaljplan, som må godkjennes av NVE før utbygger kan starte byggingen. En detaljplan avklarer midlertidig arealbruk i anleggsperioden og anleggsgjennomføringen av anleggsarbeidet.

NVE vil legge til rette for at behandlingen av detaljplanen kan gjøres parallelt med konsesjonsbehandlingen der det er hensiktsmessig. Dette vil være mulig for mindre saker hvor det er krav om detaljplan, men hvor anleggsarbeidet er detaljplanlagt og behovet for hjelpeanlegg er avklart.

Parallell behandling vil kreve at tiltakene er detaljprosjektert før konsesjonsøknaden sendes inn til NVE for behandling. I første rekke vil det derfor være aktuelt for stasjoner og mindre ledningsanlegg uten flere alternative løsninger.

Parallell behandling er lite egnet for lange ledninger hvor det foreligger flere alternative traseer/plasseringer, ettersom det vil være svært ressurskrevende for tiltakshaver å detaljprosjektere større tiltak på et tidlig stadium i prosessen.

Parallell behandling vil kunne gi kortere ledetid for prosjektet og det vil være en fordel at berørte interesser tidlig får oversikt over det samlede tiltaket, inkludert anleggsgjennomføringen. Parallell behandling kan være aktuelt for en del av sakene som konsesjonsbehandles. NVE har også oppdatert veilederen for utforming av detaljplan for nettanlegg.

2.6 Vurdering av å unnta mindre anlegg fra konsesjonsbehandling

Regjeringen har et mål om at mindre anlegg ikke skal trenge konsesjonsbehandling der dette anses som forsvarlig. NVE vil derfor i samarbeid med Reguleringsmyndigheten for energi (RME), utrede muligheten for endringer i konsesjonsplikten for nettanlegg på avgrensede næringsområder. NVE skal se dette i sammenheng med hvor langt områdekonsesjonærenes leveringsplikt går overfor næringskunder.

2.7 KVU-ordningen forbedres og evalueres

Ordnings med konseptvalgutredning (KVU) og ekstern kvalitetssikring for nye, store kraftledningssaker (KVU-ordningen) ble innført i 2013. For nye store kraftledninger i transmisjonsnett, må Statnett utarbeide en konseptvalgutredning og få denne kvalitetssikret eksternt. Deretter skal Olje- og energidepartementet avgi en uttalelse om behov og konseptvalg, før tiltaket kan meldes og omsøkes.

Formålet med KVU-ordningen er å styrke energimyndighetenes styring med konseptvalget, synliggjøre behovet for tiltak og valg av konsept, sørge for tidlig politisk involvering, samt sikre den faglige kvaliteten på underliggende dokumenter. Utbygging av store kraftledninger er sentrale energipolitiske beslutninger som også er viktige for andre politikkområder som for eksempel naturforvaltning, klima- og

næringsutvikling. Utbygging av store kraftledninger er forbundet med store investeringskostnader og har betydelige virkninger for miljø og samfunn. KVU-ordningen sikrer politisk involvering på et tidlig tidspunkt for å påvirke og avklare viktige prinsipielle spørsmål. Regjeringen mener derfor, i likhet med Strømnettutvalget, at KVU-ordningen har en viktig funksjon. Ordningen bør derfor videreføres. Samtidig er det rom for forbedringer i ordningen.

I høringsinnspill til NOU 2022:6 *Nett i tide- om utvikling av strømmettet*, har flere uttrykt at KVU-ordningen påvirker den samlede tiden det tar å utvikle, konsesjonsbehandle og bygge store nettanlegg negativt, og at behandlingstiden i Olje- og energidepartementet er for lang. Departementet har avgitt uttalelse til fire KVUer siden ordningen ble innført, og behandlingstiden har variert fra 7 til 18 måneder.

Olje- og energidepartementet er enig med Strømnettutvalget og høringsinstansene i at myndighetsbehandlingen bør gå raskere. Effektivisering av interne arbeidsprosesser vil være en naturlig del av dette. Saksbehandlingsskapiteten i Olje- og energidepartementet er styrket i statsbudsjettet for 2023. Økte ressurser legger også til rette for at departementet kan redusere saksbehandlingstiden. Olje- og energidepartementet mener den offentlige høringen av KVUen og kvalitetssikringsrapporten er med på å sikre åpenhet og bidrar til ekstern involvering på et tidlig tidspunkt. Høringen vil derfor videreføres, men det vil i fremtiden ikke avholdes et høringsmøte som en del av saksbehandlingen. Olje- og energidepartementet vil ha som mål at behandlingstiden i departementet ikke skal overstige 9 måneder, inkludert høring.

Da KVU-ordningen ble innført ble det antatt at det å løfte fram prinsipielle spørsmål om behov og konseptvalg tidlig i prosessen, ville bidra til at den etterfølgende behandlingstiden kunne reduseres. Erfaringsgrunnlaget med KVU-ordningen er fortsatt begrenset og gir ikke grunnlag for å konkludere rundt hvordan ordningen påvirker den samlede tidsbruken i konsesjonsprosessen for store kraftledningsaker.

Regjeringen vil evaluere KVU-ordningen for å sørge for at den virker i tråd med formålet og har en effektiv innretning. Strømnettutvalget foreslo å flytte ansvaret for å bestille den eksterne kvalitetssikringen fra Statnett til Olje- og energidepartementet. En vurdering av dette forslaget vil være en naturlig del av en evaluering.

NVE har fått i oppdrag av Olje- og energidepartementet å lage en veileder i samfunnsøkonomisk analyse for nettanlegg. Når dette arbeidet er ferdigstilt, vil departementet ta stilling til om også veilederen for konseptvalgutredning og ekstern kvalitetssikring av store kraftledningsaker bør oppdateres, slik Strømnettutvalget anbefalte.

2.8 Områdeplaner kan gi en mer effektiv nettutvikling

Statnett har det siste året introdusert områdeplaner som et nytt verktøy for en mer helhetlig og forutsigbar nettutvikling. Statnett har etablert ti ulike områder og utvikler områdeplaner for hvert av disse, i tett samarbeid med de regionale nettselskapene. Statnett har som mål at områdeplanene skal legge til rette for mer helhetlige løsninger, tydeligere og mer forutsigbar nettutvikling og en mer effektiv prosjektgjennomføring. I forbindelse med utarbeidelse av områdeplaner gjennom-

fører Statnett dialogmøter i de aktuelle områdene. På den måten kan områdeplanene også bidra til tidlig lokal forankring av behovet for nettiltak.

Olje- og energidepartementet er opptatt av å skape et godt grunnlag og en felles forståelse for behovet for endringer i kraftsystemet gjennom grundige og åpne prosesser, også tidlig i nettplanleggingen. Både Olje- og energidepartementet og NVE vil følge Statnetts arbeid med områdeplaner for å etablere en dialog om hvordan områdeplanene kan spille en rolle i å legge til rette for en mer effektiv nettutviklingsprosess. Dette kan for eksempel være som en del av en videreutvikling av KSU-ordningen.

Boks 2.2 Kraftsystemutredninger (KSU)

Kraftsystemutredningene er rapporter som gir oversikt over utviklingen av kraftsystemet i Norge, både når det gjelder produksjon, forbruk og nett. Det finnes én kraftsystemutredning for transmisjonsnettet og 17 kraftsystemutredninger for ulike deler av regionalnettet i Norge. Rapportene oppdateres annet hvert år av ansvarlige nettselskap utpekt av NVE.

Kraftsystemutredningene skal bidra til rasjonell planlegging av nettet og gi oversikt over utviklingen av kraftsystemet i Norge, både når det gjelder produksjon, forbruk og nett. I arbeidet med kraftsystemutredninger involveres ulike aktører. Dette har til hensikt å gi samfunnet en felles forståelse for de mulige endringene i kraftsystemet.

NVE er i gang med å endre KSU-ordningen for å tilpasse den til en digital plattform og endre kravene for utredning og dialogprosesser. NVE planlegger å sende utkast til endret forskrift på høring i løpet av våren 2023. NVE vurderer blant annet kravene til informasjonsdeling og involvering av interessenter i tidlig fase av nettutviklingen for å oppnå gode valg og forankring av behov for nettanlegg. Områdeplaner og dialogmøter knyttet til disse kan bidra til å oppnå disse formålene.

2.9 Tidligere utredning og konsesjonssøknad av nett kan gi en mer effektiv nettutvikling

Mandatet til Strømnettutvalget var blant annet å se på prinsippene for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet rundt forbruksutviklingen. Dette er et viktig spørsmål når det gjelder nettplanlegging fordi det ofte tar lenger tid å planlegge og gjennomføre nettiltak, enn det tar å planlegge og etablere nytt forbruk. I høringen har mange pekt på viktigheten av å ligge i forkant. Det pekes blant annet på at nettselskapene i større grad bør være mer i forkant med å utrede og søke om konsesjon for nettiltak, for eksempel før kunde-grunnlaget er tilstrekkelig til at man er trygge på at det vil være samfunnsmessig rasjonelt å gjennomføre tiltaket.

Det vil alltid være noe usikkerhet knyttet til etterspørselen etter nettkapasitet, og nettselskapene må derfor planlegge og utvikle nettet under usikkerhet. Det er ikke noe i veien for at nettselskapene i sin nettplanlegging søker å ligge i forkant av utviklingen i tilfeller hvor de vurderer at det er rasjonelt, og det er heller ikke noe nytt. I noen tilfeller kan det være fornuftig at et nettselskap også konsesjonssøker et netttiltak, selv om det fortsatt er usikkerhet knyttet til etterspørselen etter nettkapasitet.

Dagens situasjon med manglende kapasitet til tilknytninger tilsier at utrednings- og utbyggingskapasiteten hos nettselskapene kan være bundet opp til arbeid med nødvendige nettanlegg til kunder som står i kø. Dersom selskapene derimot har ledig kapasitet, kan den for eksempel brukes til å være mer i forkant med utredninger.

En konsesjon gis til tiltak som vurderes å være samfunnsmessig rasjonelle, og innebærer en rett, men ingen plikt, til å gjennomføre tiltak. Konsesjonsmyndighetene forutsetter at nettselskapene også etter at de har fått konsesjon, tar stilling til behovet og den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved tiltaket helt fram til tiltaket besluttes gjennomført, og at selskapene ikke gjennomfører tiltak det ikke er behov for. Konsesjoner kan også gis med vilkår om at nettselskapet ikke kan igangsette bygging av tiltaket med mindre en gitt situasjon inntreffer, for eksempel at en eller flere aktører med et visst forbruksvolum inngår avtale om å betale anleggsbidrag. Strømnettutvalget refererer til dette som en betinget anleggskonsesjon.

Nettselskapene kan og bør, i situasjoner hvor det vurderes som hensiktsmessig, søke om såkalte betingede konsesjoner som nettselskapene kan ta i bruk når behovet blir mer sikkert. Nettselskapene bør også vurdere muligheten for trinnvise utbygginger når de planlegger netttiltak. Trinnvis utbygging kan for eksempel innebære at det settes av plass til, og gis konsesjon til en ekstra transformator i en transformatorstasjon, som kan installeres ved behov.

Regjeringen vil

- be NVE starte behandlingen av saker som er godt forberedt og har små virkninger for allmenne og private interesser i et hurtigspor
- heve grensen for når det er påkrevd å utforme melding og utredningsprogram for nye 132 kV kraftledninger. Grensen heves fra 15 km til 50 km. Nettselskapene beholder likevel en rett til å melde et prosjekt hvis nettselskapene finner det hensiktsmessig
- videreføre og forbedre KVU-ordningen, blant annet ved å redusere saksbehandlingstiden
- gjennomføre en evaluering av KVU-ordningen med sikte på å forbedre og effektivisere prosessen ytterligere
- etablere en dialog med NVE og Statnett om hvordan områdeplanene kan legge til rette for en mer effektiv nettutviklingsprosess
- oppfordre nettselskapene til å være i forkant med å utrede og konsesjonssøke nettiltak når de har kapasitet.

3 Tilknytning av store nettkunder og forvaltning av nettkapasitet

Nettkapasiteten i store deler av det eksisterende norske overføringsnett for strøm er beslaglagt eller reservert, og det tar tid å bygge nytt strømmnett. Det har ført til at mange av aktørene som nå ønsker tilknytning til strømmettet, må stå i kø. Det viktigste tiltaket for å redusere tilknytningskøen, er å bygge ut den nødvendige nettkapasiteten. På kort sikt er det imidlertid avgjørende at den eksisterende nettkapasiteten utnyttes mest mulig effektivt.

For å bedre situasjonen mener regjeringen det er behov for å introdusere noen kriterier som nettselskapene kan bruke for å sortere i køen for å sikre at prosjekter i tilknytningskøen har gjennomføringsevne og tilstrekkelig framdrift. Dagens situasjon er også uoversiktlig, med svært mange kunder i kø med ulik modenhetsgrad og ulik grad av realisme. Det er derfor behov for at nettselskapene gjennomgår tilknytningskøene for å få et bilde av det reelle behovet for nettkapasitet. For å utnytte nettet mest mulig effektivt, bør nettselskapene forvalte nettkapasiteten aktivt slik at flest mulig kan tilknyttes nettet. Enkeltkunder bør ikke få reservert eller tildelt mer kapasitet enn de faktisk har bruk for.

Nettselskapenes vurderinger av hvor mye som kan tilknyttes nettet, har stor betydning for nettkundene som ønsker tilknytning. Etter regjeringens syn er det derfor viktig at disse vurderingene gjøres mer transparente enn i dag.

Forslagene i dette kapitlet er først og fremst rettet mot tilknytning av større nettkunder og kapasitetsforhold i regional- og transmisjonsnett.

3.1 Vanlig forbruk bør få tilknytning uavhengig av tilknytningskøene

Over hele landet står det mange aktører i kø for å få tilknytning til strømmettet, hovedsakelig forbruksaktører. Nettselskapene melder nå at det er lite ledig kapasitet i nettet som ikke er reservert, både i eksisterende og planlagt nett.

Regjeringen vil understreke at selv om det nå er knapphet på ledig nettkapasitet, er det noen typer forbruk som bør få tilknytning uavhengig av tilknytningskøene. Det er ikke akseptabelt dersom vanlig forbruk, slik som forbruk i husholdninger, mindre næring og forbruk knyttet til nødvendige samfunnsfunksjoner, ikke får tilknytning som følge av manglende kapasitet i regional- og transmisjonsnett.

RME har på sine hjemmesider presisert at nettselskapene kan holde av kapasitet til såkalte vanlige strømkunder. Med vanlige strømkunder mener RME boliger, fritidsboliger og mindre næring med et begrenset effektuttak. RME viser til at det er opp til nettselskapet å sette en rimelig avgrensning for hvilke kunder som skal omfattes av

vanlig forbruk. RME har imidlertid varslet at de nå ser et behov for at dette spesifiseres nærmere. Også i høringsuttalelser til Strømnettutvalgets rapport ble det pekt på behovet for nasjonale kriterier for hva som inngår i vanlig forbruk.

Regjeringen er enig i at det bør være forutsigbarhet knyttet til hvilke kunder som omfattes av vanlig forbruk og som dermed kan holdes utenfor køen, samt at definisjonen på dette bør være lik i hele landet. Regjeringen vil gi nærmere føringer om hvilke typer forbruk som skal holdes utenfor tilknytningskøene.

3.2 Prioritering av tilknytningsforespørsler

Strømnettutvalget ble bedt om å vurdere om det er hensiktsmessig å innføre kriterier for å prioritere mellom kunder i tilknytningskøen. Utvalget pekte på at prioritering av enkelte forbruksgrupper vil bryte med energilovens prinsipper om nøytralitet og ikke-diskriminering, og heller ikke være robust over tid. Utvalget anbefalte å videreføre prinsippet om nøytral og ikke-diskriminerende opptreden ved tildeling av kapasitet, men samtidig å innføre noen enkle og entydige modenhetskrav.

I høringsinnspill til NOU 2022:6 *Nett i tide – om utvikling av strømmettet* er det mange som har pekt på utfordringen med dagens situasjon. Flere mener det er behov for å foreta en prioritering mellom ulike aktører som står i køen. Det ble også spilt inn at en eventuell prioritering må foretas på politisk nivå, samtidig som den må være presis, forutsigbar og praktiserbar, med lite rom for skjønn. Forslag til forhold høringsinstansene mente kunne vektlegges var blant annet verdiskapingseffekt, klimaeffekt og sysselsettingsvirkninger. Andre foreslo at man heller peker på hva som skal prioriteres ned. Flere pekte imidlertid på at det vil være vanskelig eller umulig å foreta en slik prioritering. Høringsinstanser pekte videre på behovet for å videreutvikle og standardisere dagens kriterier som praktiseres som «først til mølla», herunder å videreutvikle modenhetskriterier. Det ble samtidig påpekt at det er uheldig dersom aktører som kan etablere seg raskt, eksempelvis datasenter som utviner kryptovaluta, automatisk får prioritet med utgangspunkt i en modenhetsvurdering.

Strømmettet er regulert monopolvirksomhet og nettselskapene har plikt til å gi tilknytning uten ugrunnet opphold. Tilknytningsplikten bidrar med stabile og gode rammevilkår for næring og industri, og dette er avgjørende for at Norge skal være et attraktivt land å etablere seg i. Olje- og energidepartementet vil understreke viktigheten av at nettselskapene utviser en nøytral og ikke-diskriminerende praksis for tilknytning. Samtidig er det et behov for å gi ytterligere føringer for hvordan nettselskapene skal fordele kapasitet. Kapasitet bør i størst mulig grad reserveres og fordeles til nettkunder som gjennomfører sine prosjekter. Det er uheldig dersom en nettkunde får holde av kapasitet i flere år uten at kundens prosjekt har den nødvendige fremdriften og etter hvert realiseres, da dette vil kunne være til hinder for at andre prosjekter kan realiseres.

Regjeringen vil derfor forskriftsfeste at nettselskapene skal hensynta prosjektenes modenhet i sine vurderinger av tilknytningsforespørsler. Selv om nettselskapenes tilknytningsplikt ligger fast, er det hensiktsmessig at nettselskapene også vurderer å oppstille noen krav som et prosjekt må oppfylle før det får anledning til å stå i en tilknytningskø og bli med videre i prosessen for tildeling av kapasitet. Kundene må også vise framdrift i sine prosjekter underveis i tilknytningsprosessen.

Søknader fra aktører som forespør kapasitet bør vurderes av nettselskapene i lys av tre modenhetskriterier:

- *Gjennomføringsevne:* Med dette forstås en vurdering av om kunden kan sannsynliggjøre at prosjektet vil realiseres. Det kan for eksempel være relevant om kunden har finansiering og tilgang på areal regulert for formålet, eller om kunden allerede har gjennomført større eller mindre investeringer i prosjektet. Videre bør kunden kunne legge fram en framdriftsplan med milepæler som nettselskapet kan følge med på, for å se at kundens prosjekt modnes tilstrekkelig. Dette innebærer at kundens prosjekt må ha tilstrekkelig fremdrift og utvikling for å kunne beholde plassen sin i køen. Dette kommer i tillegg til eksisterende ordning der kunden må være villig til å betale utredningskostnader og anleggsbidrag når det er aktuelt.
- *Bruk av kapasiteten:* Det vil være relevant å hensynta når kapasiteten skal tas i bruk med tanke på om det er innenfor en tidshorisont som gjør at det er rimelig å planlegge for eller reservere kapasitet til denne kunden nå. I vurderingen av hva som utgjør en rimelig tidshorisont, bør det tas hensyn til at ulike typer aktører har ulik planleggings- og gjennomføringstid. Nettselskapene bør også gjøre en vurdering av kundens reelle behov for kapasitet, herunder antall MW. Dersom kundens prosjekt skal utvikles trinnvis, kan det tilsi at også nettkapasiteten skal deles ut trinnvis.
- *Tidspunkt for forespørsel:* Tidspunkt for tilknytningsforespørsel vil være relevant for å skille mellom aktører som viser tilstrekkelig fremdrift og ellers vurderes likt underveis i tilknytningsprosessen. Kunder som ber om tilknytning etter at mange andre prosjekter har stilt seg i kø, men som kan etablere seg raskt, kan ikke fortrengte kunder lenger fram i køen som har god fremdrift på sine prosjekter.

Ved at nettselskapene hensyntar modenhet og krever at kundene har framdrift i sine prosjekter gjennom tilknytningsprosessen, vil regjeringen legge til rette for en mer effektiv utnyttelse av nettet.

Regjeringen mener også at de planlagte forskriftendringene vil legge til rette for at eksisterende virksomhet kan omstille seg og vokse. Eksisterende virksomhet har blant annet tilgang på areal og kvalifisert arbeidskraft i sine lokalsamfunn. De inngår allerede i en verdikjede og bør også kunne vise finansieringsevne. Alt i alt bør slike virksomheter ha gode forutsetninger for å demonstrere gjennomføringsevne, og dermed modenhet. Dette er viktig for å bevare arbeidsplasser og sikre fortsatt verdiskaping, og også for å kutte klimagassutslipp. Dersom to prosjekter vurderes likt med hensyn til modenhet og framdrift, legger regjeringen til grunn at eksisterende virksomhet prioriteres.

Det er en forutsetning for at modenhetskrav skal fungere godt, at nettselskapene følger opp kundene som står i tilknytningskøen og avklarer hvorvidt prosjektet fortsatt er aktuelt, samt det reelle kapasitetsbehovet. Det er ekstra viktig å følge opp kunder som har inngått utredningsavtale eller fått reservert kapasitet, for å sjekke at disse prosjektene fortsatt har en utvikling og framdrift som tilsier at kunden skal kunne opprettholde sin plass i køen.

Det er stor forskjell på prosjektene som står i de ulike tilknytningskøene. Det finnes neppe et sett med entydige modenheitskriterier som vil være egnet for alle typer kunder eller i alle faser av prosjektutviklingen. Det er viktig at nettselskapene selv utarbeider en praksis for hvordan modenhet skal vurderes underveis i tilknytningsprosessen. Denne praksisen må være nøytral og ikke-diskriminerende. Den må dokumenteres og gjøres kjent for kundene på forhånd. Det er en fordel dersom nettselskapene kan samordne seg om en felles praksis slik at kundene så langt det er mulig, møter samme praksis på tvers av nettområder og -nivåer.

3.3 Nettselskapene må følge opp tilknytningskøene

Det står mange uttakskunder i tilknytningskø i dag og det er et omfattende behov for mer nettkapasitet over hele landet. Samtidig er situasjonen uoversiktlig. Nettselskapene melder om at noen aktører har meldt inn prosjektet sitt til flere nettselskap, og dermed står i kø flere steder. Videre er det stor forskjell i grad av realisme og modenhet i de ulike prosjektene i køen. Ifølge Statnett har de reservert kapasitet til 6 600 MW forbruk og har om lag 15 000 MW i kø utover dette. I sum tilsvarer dette nesten en dobling av dagens forbruk. Mange steder tilsvarer forbruksplanene en mangedobling av eksisterende forbruk. Det er lite sannsynlig at alle søknadene om nytt forbruk vil bli realisert. Det er ikke bare manglende nettkapasitet som vil være en skranke for dette, men også tilgang på arbeidskraft og kapital. Samtidig vil en slik massiv forbruksvekst, uten en tilsvarende vekst i kraftproduksjonen, også påvirke kraftprisene og dermed lønnsomheten til forbruksprosjektene. Statnett har reservert kapasitet til 600 MW produksjon, og har om lag 1 600 MW produksjon i kø utover dette.

Samtidig som det er behov for å introdusere noen kriterier for å sikre at prosjekter som står i tilknytningskøene har gjennomføringsevne og tilstrekkelig framdrift, ser regjeringen også at det er et behov for at nettselskapene gjennomgår sine egne tilknytningskøer for å få et oppdatert bilde av det reelle behovet for nettkapasitet. God oversikt over størrelsen på behovet for mer kapasitet ulike steder i nettet, og tidspunktet ulike behov oppstår, vil være nyttig i nettselskapenes planlegging av de enkelte netttiltak og i prioriteringen i nettselskapenes portefølje av nettprosjekter. Det vil også være et gode for kundene som står i tilknytningskø, fordi det kan bidra til å redusere usikkerheten knyttet til plassering i køen, og sannsynligvis også usikkerheten knyttet til mulig tidspunkt for realisering av det nødvendige nettanlegget.

For å gjøre det enklere for nye kunder å ta informerte beslutninger om lokalisering, bør nettselskapene gi god informasjon om hvor det er, og vil bli, kapasitet i nettet. For kunder som vurderer å etablere seg er det viktig med informasjon om hvor lang tid det kan ta å få tilknytning.

I sum mener Olje- og energidepartementet at innføring av modenheitskrav, sammen med god informasjon fra nettselskapene om kapasitetsforhold i nettet samt planer for kapasitetsøkninger, vil forbedre dagens situasjon og redusere usikkerheten knyttet til tidspunkt for nettilknytning for kundene.

I tillegg til informasjon, fungerer også prissignaler som betaling for netttutredninger og anleggsbidrag, som viktige etablerings- og lokaliseringssignaler. Strømnett-

utvalget anbefalte endringer i anleggsbidragsregelverket, og dette ble også spilt inn i høringen av utvalgets rapport. Regjeringen vil vurdere ytterligere virkemidler, blant annet endringer i anleggsbidragsreglene, innføring av reservasjonsgebyr og andre prissignaler som kan bidra til å sikre god allokering av tilgjengelig nettkapasitet.

3.4 Aktiv forvaltning av kapasitet

For å kunne tilknytte flest mulig kunder uten å gjennomføre nettinvesteringer, bør den enkelte nettkunde bare få tildelt så mye kapasitet som kunden faktisk har behov for. Det er uheldig dersom kunder får tildelt mer kapasitet enn det de har mulighet til, eller planer om å bruke. Da vil beslaglagt, men ubrukt kapasitet, kunne være til hinder for andre verdiskapende prosjekter, ettersom nettkapasitet er et knapt gode.

Det er nettselskapene som eier og forvalter nettkapasiteten på vegne av samfunnet. Olje- og energidepartementet ønsker at nettselskapene skal følge opp kundene aktivt gjennom hele tilknytningsprosessen, blant annet for at volumet som etter hvert tildeles ikke skal overstige det reelle behovet. Dette følger også av regjeringens foreslåtte modenheitskriterier, jf. kapittel 3.2. En absolutt grense bør være at ingen kunder kan få reservert eller tildelt mer kapasitet enn de er fysisk i stand til å bruke, gitt det utstyret kunden har installert eller har planer om å installere innen rimelig tid. Nettselskapene må, som en del av tilknytningsprosessen, også følge opp at den tildelte kapasiteten faktisk blir tatt i bruk.

For eksisterende uttakskunder er vilkår for tilknytning og bruk av nettet avtalt med nettselskapet i nettavtalen. Nettavtalen gir blant annet kunden en bruksrett på en gitt mengde effekt, referert til et avtalt tilknytningspunkt. Det er et viktig prinsipp at nettkunder som har avtafestet en slik bruksrett, skal kunne være trygge på at denne rettigheten gjelder så lenge behovet er der. Samtidig er bruksretten tildelt på visse vilkår, herunder at kunden må betale nettleie og oppfylle eventuelle krav oppstilt i avtalen. Olje- og energidepartementet mener at et slikt vilkår for bruksrett i framtiden bør være at kunden faktisk har bruk for den avtalte kapasiteten.

Regjeringen vil forskriftsfeste at nettselskapene i *særlige tilfeller* skal kunne redusere kundenes maksimalt tillatte effektuttak, gitt at kapasiteten står ubrukt og ikke skal tas i bruk av kunden. Dersom en industriell aktør for eksempel ikke har installert utstyr til å ta i bruk hele det volumet den har bruksrett på i henhold til nettavtalen, bør nettselskapet kunne ta tilbake og omfordele kapasiteten. En slik nedjustering bør imidlertid ikke kunne skje uten at det har vært en dialog med den aktuelle kunden.

Regjeringen vil vurdere ytterligere virkemidler for å unngå at kapasitet som ikke utnyttes hindrer andre etableringer som har behov for nettilknytning eller økt effektuttak.

3.5 Transparente vurderinger for en effektiv utnyttelse av nettet

Alle har i utgangspunktet rett på tilknytning til strømnettet. Nettselskapene kan imidlertid ikke gi tilknytning før det er driftsmessig forsvarlig. Dersom det ikke er driftsmessig forsvarlig å tilknytte kunden i eksisterende nett, må nettselskapet utrede, omsøke og investere i nye nettiltak uten ugrunnet opphold. Nettkunden risikerer da å få tilknytning på et senere tidspunkt enn det den ønsker, fordi det tar tid å planlegge og gjennomføre nettinvesteringer. Nettkunder som utløser investeringer i nettet må også dekke en forholdsmessig andel av utrednings- og investeringskostnadene for nettanleggene (anleggsbidrag). Nettselskapenes vurderinger av hvor mye som kan tilknyttes nettet, har dermed stor betydning for nettkundene som ønsker tilknytning.

Nettselskapene må sørge for at de alltid har kontroll i driften av nettet. Samtidig er det viktig at nettselskapene har et bevisst forhold til risiko som en kombinasjon av sannsynlighet og konsekvens, i sin vurdering av om en tilknytning er driftsmessig forsvarlig eller ikke. Spørsmålet om hvor mye det er plass til i nettet er også et spørsmål om hvor mye risiko nettselskapet aksepterer. Særlig i en periode hvor etterspørselen etter kapasitet er langt større enn tilbudet, er det viktig at nettselskapene utnytter nettet effektivt.

Vurderingene av hva som driftsmessig forsvarlig er tekniske vurderinger, og ansvaret for disse ligger hos nettselskapene. Dette er samtidig vurderinger som har stor betydning for nettkundene, men som i dag er lite transparente. Regjeringen ønsker derfor å forskriftsfeste at nettselskapene skal offentliggjøre prinsippene som legges til grunn for vurderingene av hva som er driftsmessig forsvarlig. Nettselskapene bør samordne seg og enes om prinsippene som legges til grunn for disse vurderingene.

Videre vil regjeringen foreslå at kundene på forespørsel, skal kunne få innsyn i vurderinger som gjelder dem, herunder hvordan tilknytningen er forventet å påvirke leveringskvaliteten for eksisterende kunder, og hvilken forsyningssikkerhet nettselskapet forventer at den nye kunden vil få. Eventuell kraftsensitiv informasjon må håndteres på en forsvarlig måte.

Olje- og energidepartementet vil også påse at nettselskapene tar i bruk teknologi og markedsmessige løsninger for å kunne utnytte nettet mest mulig effektivt. Når det ikke er driftsmessig forsvarlig å gi tilknytning i eksisterende nett, kan også avtaler om tilknytning med vilkår om utkobling eller begrensning av kundens forbruk være et alternativ til investeringer i nettanlegg. Alternativt kan slike avtaler muliggjøre raskere tilknytning i påvente av investeringer. Strømnettutvalget peker på at omfattende bruk av slike avtaler har betydning for systemdriften og at dette må håndteres på en god måte. I likhet med utvalget, oppfordrer Olje- og energidepartementet Statnett i samarbeid med de andre nettselskapene, til å operasjonalisere bruk av tilknytning på slike vilkår.

Regjeringen vil

- gi nærmere føringer om hva som menes med «vanlig forbruk» som bør holdes utenfor tilknytningskøene
- foreslå forskriftsendringer som innebærer at nettselskapene skal ta hensyn til prosjektets modenhet når de fordeler kapasitet, og at de utarbeider en nøytral og ikke-diskriminerende praksis for vurdering av modenhet. Utforming av kriteriene skal bidra til prioritet for eksisterende virksomhet slik at denne kan vokse og omstille seg, dernest legge til rette for nye arbeidsplasser og økt verdiskaping i tråd med regjeringens veikart for grønt industriløft
- oppfordre nettselskapene til å ha god oversikt over egne tilknytningskøer og gi god informasjon om hvor det er og vil bli ledig kapasitet i nettet
- vurdere ytterligere virkemidler, blant annet endringer i anleggsbidragsreglene, innføring av reservasjonsgebyr og andre prissignaler som kan bidra til å sikre god allokering av tilgjengelig nettkapasitet. Det skal særlig vurderes tiltak for å unngå at kapasitet som ikke utnyttes hindrer andre etableringer som har behov for nettilknytning eller økt effektuttak
- foreslå forskriftsendringer som innebærer at nettselskapene i særlige tilfeller kan redusere maksimalt tillatt effektuttak i samsvar med kundens reelle behov
- foreslå forskriftsendringer med krav om at nettselskapene etablerer prinsipper for driftsmessig forsvarlig-vurderinger, samt at disse vurderingene dokumenteres og gjøres tilgjengelig for kunder på forespørsel.

Eidsiva.

4 Nettselskapenes oppfølging av Strømnettutvalgets anbefalinger

For at vi skal lykkes med å få på plass mer nett raskere, må myndighetene, nettselskapene og andre som har kontaktflate mot bransjen, jobbe for å effektivisere sine prosesser. Det er viktig at alle drar i samme retning. Mange av Strømnettutvalgets tiltak retter seg mot nettselskapene, og flere av nettselskapene jobber sammen for å finne gode løsninger.

Tilbakemeldingene fra en samarbeidsgruppe av flere nettselskap og Fornybar Norge (heretter omtalt som «samarbeidsgruppen»), er at de skal gjennomføre Strømnettutvalgets anbefalinger som er rettet mot nettselskapene.

Samarbeidsgruppen ønsker blant annet å forbedre tilknytningsprosessen. Dette omfatter blant annet å gi informasjon til kundene om alternative tilknytningspunkter, gi tidligere tilbud om utredningsavtale og ulike tiltak for å forenkle anleggsbidrag. Det jobbes også med å utvikle et kapasitetskart og det er laget et Norgeskart som viser nettbehov og utvikling på landsbasis.

Samarbeidsgruppen ønsker også å foreslå ytterligere tiltak for å kunne utnytte nettet bedre. Det arbeides med ulike muligheter for hvordan man kan frigjøre ledig kapasitet i nettet. Tiltak som ses på er abonnert effekt, reservasjonsgebyr for å reservere kapasitet, batteriteknologi og energisparetiltak. Videre kan utvikling innen måle- og styringsteknologi gjøre det mulig å kjøre nettet med mindre sikkerhetsmarginer, slik som å kjøre overføringsledninger nærmere faktiske termiske grenser for overføringskapasitet.

I 2021 utarbeidet DNV, i samarbeid med flere nettselskaper, et forslag til bransjenorm for nettilknytning på oppdrag fra Energi Norge (nå Fornybar Norge). Formålet var å bidra til effektive og enhetlige arbeidsprosesser for tilknytning av nytt forbruk på tvers av nettselskapene. Olje- og energidepartementet er positiv til at bransjenormen videreutvikles i dialog også med andre aktører. Den oppdaterte normen skal blant annet dekke temaer som standardisering av tilknytning med vilkår, modenetskriterier og en felles metodikk for å vurdere hva som skal anses som driftsmessig forsvarlig.

Det er et stort antall prosesser som går på tvers av nettselskaper, myndigheter og systemansvarlig, og som omfatter utveksling av informasjon, analyser og tiltak som berører flere nettnivå. Dette inkluderer prosesser innenfor nettplanlegging, kundetilknytning, driftsplanlegging og operativ drift, og gjelder i stor grad for prosessene omtalt ovenfor. Strømnettutvalget har også trukket frem at en styrket satsning på mer digitaliserte og standardiserte prosesser er viktig for at effektivisere utvekslingen.

Olje- og energidepartementet har i RMEs tildelingsbrev bedt RME om å arbeide for mer digital samhandling i kraftsektoren. RME har ledet et prosjekt med deltagere fra bransjen siden 2021, og vil publisere to rapporter om dette arbeidet i løpet av våren 2023. Initiativet er nå videreført av nettbransjen, og flere nettselskaper og Statnett har stiftet et nytt felleseid selskap som skal gi varig og styrket kapasitet til bransjesamarbeidet på digital samhandling. Det er åpent for andre nettselskaper å bli medeiere. Initiativet er godt mottatt av bransjeorganisasjonene, og små og store nettselskaper støtter initiativet aktivt.

Det nye selskapet viderefører og forsterker samarbeidet nettbransjen allerede har hatt gjennom bransjeinitiativet for digitalisering (DIGIN), og styrker satsningen på samarbeidet om nødvendig felles digitalisering av nettbransjen. DIGIN har vært et prosjekt organisert i Fornybar Norge med de øvrige bransjeorganisasjonene som viktige støttespillere i arbeidet.

Nettselskapene finansierer det nye selskapet selv, men RME legger til rette for initiativet gjennom en ny finansieringsordning for digital samhandling. Det skal også etableres et samarbeidsforum hvor RME og NVE skal delta. Dette skal sikre strategisk forankring og koordinering av arbeidet som går på tvers av disse aktørene.

Olje- og energidepartementet mener dette er viktig for å oppnå bedre håndtering av tilknytningsforespørsler, bedre oppfølging av tilknytningskøene og mer effektiv utnyttelse av nettet.

Samarbeidsgruppen har pekt på at en suksessfaktor for gjennomføring av tiltak er jevnlig dialog mellom NVE, RME, Statnett og nettselskapene. Det er foreslått at Olje- og energidepartementet skal ta en rolle for å ivareta dette. Med alt det viktige arbeidet som gjøres hos nettselskapene, ønsker også regjeringen å ha jevnlig dialog med nettselskapene slik at både myndighetene og nettselskapene kan oppdatere hverandre om pågående tiltak og nye forslag. Slik vil det være lettere å følge opp prosesser og få fremdrift.

Regjeringen vil

- etablere en dialog med nettbransjen med halvårlige statusmøter om bransjens arbeid med en mer effektiv utvikling og utnyttelse av nettet.

Utgitt av:
Olje- og energidepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:

www.regjeringen.no

Publikasjonskode: Y-0129 B

Foto omslag: Statnett / Sverre Hjørnevik

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon 04/2023 – opplag 100

